Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

№ 18. Lördagen den 6 Maj 1871.

Konstitutions-Utskottets förslag till ny Tryckfrihets-förordning.

En lag, hvilken endast är afsedd för den ringa minoriteten i ett land som författar, utgifver och trycker böcker eller skrifter, kan icke blifva föremål för den allmännare uppmärksamhet hvilken tillfaller lagar som angå alla samhällsklasser. Men bestämmelserna om tryckfriheten, ehuru de icke i första hand angå det stora flertalet, nemligen dem som läsa böcker, tidningar och andra skrifter, angå dem medelbart så mycket mer, emedan af dessa stadgar i viss grad beror beskaffenheten af den fortgående uppfostran som genom tryckpressen hålles dem till handa, och omfånget af de kunskapsämnen som på denna väg bringas under allmänhetens uppmärksamhet. Det är i det sistnämda afseendet som denna lagstiftning får sin politiska betydelse.

De svenska tryckfrihetsförordningarne, hvilka sedan något mer än hundra år åtnjutit helgden af grundlag, hafva allt ifrån början varit nästan i lika grad utmärkta af mycken liberalitet till innehållet och af stor bristfällighet i formen. Den kongl. förordningen angående skrif- och tryckfriheten af den 2 December 1766 innehåller i några få drag grunderna till den ännu gällande lagstiftningen, i det den afskaffade censuren och bestämde att ansvaret för skrifters innehåll skulle drabba författaren, så framt han gifvit sig offentligen tillkänna, eller boktryckaren icke kunde med lagliga bevismedel binda honom vid författareskapet; i sådant fall måste boktryckaren sjelf bära ansvaret. Snarare såsom en vägledning än såsom en ovilkorlig föreskrift i afseende på bevisningsmedlet, säges att om författaren önskade att förblifva okänd, egde boktryckaren till sin säkerhet »taga hans skriftliga bevis att han skriften författat». Af denna på en gång oskyldiga och ganska praktiska fingervisning har i den nu gällande Tryckfrihetsförordningen uppstått den orimliga föreskriften att författaren, antingen han vill vara okänd eller låter sitt namn utsättas, skall till boktryckaren aflemna en förseglad sedel, med uppgift på hans namn och hemvist, hvilken uppgifts riktighet skall »af tvänne på orten väl kända, inom Sverige boende, svenska medborgare intygas», och på dessa vittnen faller författareansvaret, om skriften åtalas, eller uppgiften befinnes oriktig eller saknas, *eller ock författaren utan laga förfall från svarsmålet uteblifver.* Det är väl bekant till hvilka missbruk denna så kallade namnsedel gifvit anledning. Man har vid dess öppnande i anledning af åtal funnit den innehålla namnet på ett tolfårigt barn, och det har blifvit bekant att en numera afliden politisk skriftställare i ett sådant dokument upp-

gifvit namnet på sin hustru: med ett ord, detta lagrum liksom inbjuder till det bedrägeri med köpta ansvaringar som i senare tiden satt en så ful fläck på den svenska tryckfriheten.

En annan källa till likartade bedrägerier är föreskriften om det så kallade tillståndsbeviset, som erfordras för utgifvande af tidningar eller tidskrifter, men hvilket icke kan nekas någon som icke blifvit dömd för nesligt brott eller förklarad ovärdig att föra andras talan, och som, genom det uppenbaraste missförstånd, af vissa underdomstolar blifvit ansedt såsom fullt och enda bevisningsmedel rörande utgifvaren af åtalad periodisk skrift, till den grad, att ehuru kontrakt blifvit företedt mellan den verklige utgifvaren af en tidning och den person som uttagit tillståndsbrefvet, hvarigenom den senare personen afsagt sig all rätt att utöfva något inflytande på tidningens innehåll, har han blifvit af domstolen ansedd för den enda rätte ansvarige, och på grund deraf straffad för öfverträdelser om hvilka han icke hade någon aning. Namnsedeln och tillståndsbeviset hafva till sammans gifvit upphof åt en ordentlig födkrok, hvartill intet land i verlden utom Sverige har något motsvarande, i det uslingar, som icke hafva något att förlora, för en ringa penning låta af samvetslösa tidningsutgifvare lega sig att lida straffet för deras förbrytelser.

Den första tryckfrihetslagen gjorde ingen skilnad på periodiska och icke periodiska skrifter, hvilken skilnad då med dagbladslitteraturens ringa utveckling icke heller behöfdes. Under de båda efter frihetstiden följande envåldsregeringarne gjordes emellertid en mängd inskränkningar i tryckfriheten, och bland dessa tillkom äfven under Gustaf III:s regering föreskriften om tillståndsbeviset, dock först i form af ett privilegium åt boktryckare att utgifva periodiska skrifter, hvilket snart derpå efterträddes af indragningsmakten, i det konungen förbehöll sig att i administrativ väg återkalla sådant privilegium för skrifters utgifvande, så snart det befans i någon mån hafva blifvit missbrukadt. Genom dessa och andra stadganden hade samme konung, hvars regering firas såsom den svenska litteraturens gyllene tidehvarf, gjort pressen för en tid fullständigt beroende af de förvaltande myndigheternas godtycke, och hans son fortfor att genom ytterligare bestämningar mer och mer begränsa området af de ämnen bland hvilka pressen ännu hade ett slags skenbar frihet att hemta sitt innehåll. Såsom ett litterärt vidunder af sentimentala plattheter och den fullständigaste frånvaro af sundt förnuft, men icke såsom varaktigt inverkande på pressens förhållanden, kan nämnas den kort efter Gustaf III:s död af Reuterholm uppsatta och af förmyndareregeringen utfärdade Tryckfrihetsförordningen af den 11 Juli 1792, som afsåg att meddela fullständig tryckfrihet, men såsom lag betraktad hade det ohjelpliga felet att vara alldeles obegriplig och det föga mindre att sakna alla straffbestämmelser för öfverträdelserna, hvarföre äfven Reuterholm mot slutet af samma år i en ännu mer braskande urkund måste förklara meningen med det förra dokumentet, så godt sådant lät sig göra. De medgifna friheterna varade emellertid, såsom vi nyss sade, icke längre än till Gustaf IV Adolfs tronbestigning, då privilegieväsendet återfördes, men denna gång åtföljdt af censuren och en mängd trakasserande bestämningar om försäljningen af tryckta skrifter, i det hofkansleren fick sig anförtrodd makten öfver pressen och bokhandeln, och vid hans sida ställdes en s. k. bokhandels- och boktryckeriuppsyningsman, med så vidsträckt maktfullkomlighet att han icke blott egde förhindra spridningen af redan tryckta skrifter, utan äfven kunde hindra fortsättningen af misstänkta arbetens tryckning, för hvilket ändamål han hade fritt tillträde till alla boktryckerier i riket.

Efter 1809 års statshvälfning blef det en af ständernas första omsorger, att återgifva pressen den fulla frihet som genom 1766 års förordning hade blifvit henne tillförsäkrad, och som svenska folket sedan den tiden räknar bland sina dyrbaraste rättigheter. Historien om de förändringar lagstiftningen i detta afseende undergått behöfver ej här upprepas. Vi erinra endast i förbigående derom, att genom 1812 års i dess hufvudsakligaste bestämmelser ännu gällande förordning infördes åter den så kallade Indragningsmakten, hvarigenom hofkansleren berättigades att, när han ansåg en tidning eller tidskrift vådlig för den allmänna säkerheten, genast låta inställa skriftens utgifvande. För att skydda

sig mot verkningarne af denna godtyckliga maktfullkomlighet uppfunno tidningsutgifvarne den bekanta utvägen att på förhand träffa aftal med flere personer, hvilka efter hvarje förnyad indragning hvar i sin ordning anmälde sig såsom ansvarige utgifvare af ett blad med obetydlig förändring i titeln, men för öfrigt i allt väsentligt liknande det indragna, hvilket under oförändrad redaktion utgafs och tillställdes prenumeranterna. När indragningsmakten 1844 åter afskaffades, glömde man emellertid föreskrifterna om tillståndsbeviset, och genom denna glömska öppnades vägen för detta ansvarighetssystem, som sedan vunnit en så sorglig namnkunnighet, och som bildar en så föga afundsvärd egenhet i det svenska pressväsendet, att intet annat land dermed har något jemförligt.

Det må villigt erkännas att på de allra sista åren tidningsutgifvarnes egen rättskänsla upprest sig mot det afskyvärda oskicket. Redan i början af 1850-talet iklädde sig utgifvarne för de dagliga Stockholmstidningarne det juridiska ansvaret, och de flesta tidningsredaktörer i landsorten hafva sedermera följt deras exempel, så att de blad numera höra till undantagen som begagna lejda ansvaringar. Men det är också dessa blad som göra det minst aktningsvärda bruket af tryckfriheten, och ett enda af dem har varit föremål för nära ett femtiotal af tryckfrihetsprocesser. Redan denna omständighet borde utgöra en tillfyllestgörande anledning att förändra de bristfälliga lagbestämningarne.

Men icke nog härmed. Tillkommen i grundlagsvidrig ordning, under påtryckningen af en onaturligt uppjagad skuggrädsla, bär 1812 års Tryckfrihetsförordning de tydligaste spår af brådska och öfverilning, och är i sin helhet en af de sämst redigerade författningar som någonsin utgått från offentlig myndighet. På det hela har den skäligen lyckats skydda pressens frihet, men om enskilda paragrafer skulle efter ordalydelsen tillämpas, hvilket lyckligtvis icke faller våra humana myndigheter in, skulle boktryckare och förläggare i många fall vara rättslösa, och isynnerhet bedrifvandet af en ordnad bokhandel nästan blifva alldeles omöjligt. Flere föreskrifter sakna ansvarspåföljd för uraktlåtenhet, såsom nästan alla rörande bokhandeln; andra äro drakoniska och medföra i hög grad olämpliga och för vårt tidsmedvetande upprörande straff, såsom uraktlåtenheten att anmäla anlagdt boktryckeri eller att å tryckt skrift utsätta boktryckarens namn och tryckorten, hvilken i vissa fall, utom orimligt höga böter, gör sjelfva boktryckeriet förverkadt till åklagaren. Andra föreskrifter äro åter sinsemellan stridiga, såsom då på ena stället (§ 2 mom. 5) valet af »skrifarten» öfverlemnas åt författaren, under det ansvar som bestämmes, i fall den såsom skändlig eller smädlig sig utmärker, men på ett annat ställe (§ 3 mom. 1) ålägges juryn att »mer fästa sin uppmärksamhet på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, på skriftens syftning än på framställningssättet.» Såsom prof på en af dessa orimligheter anföra vi blott den bestämmelsen (i 1 § 8 mom.), att om åklagare i oträngdt mål befinnes hafva anstält rättegång, hvaraf namnsedelns brytande blifvit en följd, skall han derföre böta 100 rdr, men hälften af dessa böter återgår (enligt 5 § 16 mom.) till åklagaren. Till den ytterliga oreda i hvilken de särskilda bestämmelserna äro kastade om hvarandra, så att man ofta får söka föreskrifterna i alldeles samma sak på fem eller sex särskilda ställen och inströdda bland bestämmelser om helt andra saker, hvarigenom lagen blir i högsta grad oklar och dess tillämpning försvåras, kommer det i hög grad orediga och svulstiga språk på hvilket de flesta af paragraferna äro affattade. När man läser vissa af dessa lagrum, tror man sig hafva för ögonen icke en förordning som skall tillämpas af domstol, utan några af de mest bombastiska uttrycken i förklaringen om menniskans rättigheter.

Vi sade ofvanföre att pressens frihet i det hela är på ett någorlunda tillfredsställande sätt betryggad. Från denna regel finnas emellertid betänkliga undantag. I 3 § 2 mom. belägges »förnekelse af den rena evangeliska läran» med böter ända till 1,000 rdr och skriftens konfiskation. Skulle denna paragraf tillämpas efter sin ordalydelse, vore all vetenskaplig forskning fullständigt omöjliggjord, medan ett ganska vidsträckt område är lemnadt öppet för det långt farligare hånet. Det är en lycka att skrifter i sådana ämnen högst sällan åtalas, men det har dock händt att upprörande domar blifvit fälda öfver skrifter

af en på det hela ganska oskyldig beskaffenhet, och de hafva naturligtvis drabbat personer som af enfald eller snikenhet efter en obetydlig godtgörelse åtagit sig det juridiska ansvaret, utan att hafva något för öfrigt att skaffa med utgifningen af den åtalade skriften. Till följd af ett annat lagrum (i 3 § 12 mom. angående »lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande») kan en misshaglig tidningsutgifvare till ganska höga böter fällas för det oskyldigaste misstag, hvarigenom hvarken den allmänna ordningen eller någon enskild person lider minsta förnärmelse. Genom tryckfrihetsjuryns egenskap af kompromiss, i det hvardera parten insätter en tredjedel, men den återstående tredjedelen, som dikterar utslaget, insättes af domstolen, har den ursprungliga betydelsen af denna vackra institution blifvit tillintetgjord och ett betänkligt utrymme öppnadt för just det obehöriga inflytande som lagen afser att utestänga. Ett annat fel är att de brott som begås genom pressen äro satta utan sammanhang med brottmålslagen, hvarigenom väsentliga luckor uppstått i de bestämningar som skulle mot illvilliga kränkningar betrygga den enskildes goda namn och rykte. Om en person i tal eller skrift om en annan utsprider sådant rykte som är menligt för hans yrke, näring eller fortkomst, kan den brottslige dömas till sex månaders fängelse, men i tryck kostar det ingen ting. Det yttrades för någon tid sedan i en nu mera upphörd tidning: »I tryck kan hvilken insinuation som helst göras om en affärsmans ekonomiska ställning, hvarigenom hans kredit ruineras och hela hans timliga lycka sättes på spel, utan det minsta äfventyr för nidskrifvaren. Han kan hota en annan till lif, frihet och egendom, han kan uppmana till det gröfsta våld, till mordbrand och plundring, endast det sker i tryck. Mot det tryckta ordet äro i dessa fall både samhället och den enskilde rättslösa.»

Ingen lagstiftning kan fullt betrygga ett värdigt bruk af den offentliga eganderätten, ty sådant beror i sista hand af den läsande allmänhetens egen smak, sedlighet och rättskänsla, men en felaktig lag kan på ett betänkligt sätt hämma och fördröja denna de stora massornas intellektuella och sedliga uppfostran, och detta är hvad som beklagligen inträffat i vårt fädernesland. Så länge en tidningsutgifvare vill ockra på okunnigheten och de sämsta lidelserna hos sina läsare och deraf draga sin hufvudsakliga vinst, på samma gång han med någon ringa ekonomisk uppoffring är lagligen berättigad att hvälfva straffet på någon otillräknelig stackare, så länge skall också den bättre delen af pressen se sig inskränkt och gäckad i sina bemödanden att göra pressen till hvad den borde vara, ett ädelt verktyg i sanningens, samhällsutvecklingens och de goda sedernas tjenst. Sedan lång tid tillbaka hafva också alla den sanna upplysningens vänner varit ense om behofvet af en förbättrad tryckfrihetslagstiftning, men den dåliga pressen har hittills lyckats att hindra all frukt af dessa bemödanden.

Vid 1869 års riksdag väcktes i båda kamrarne motioner i sådan syftning, och konstitutions-utskottet afgaf äfven förslag till ändringar i några väsentliga delar, särdeles i afseende på ansvarigheten, hvilka gingo i den rätta syftningen, men dels kom detta förslag allt för sent mot riksdagens slut fram för kamrarne, dels hade brist på tid hindrat utskottet att företaga den omfattande revision af hela lagen, och särdeles af bestämmelserna i afseende på juryns sammansättning, hvarigenom de föreslagna ändringarne skulle kunnat erhålla sin riktiga tillämpning. Dertill kommo de ifriga bearbetningarne från den sida af pressen som finner sin ekonomiska fördel vid bibehållandet af den nuvarande tryckfrihetsförordningen, och som äfven i Andra kammaren funno ett välvilligt understöd. I rättigheten för nidskrifvaren att sätta en syndabock i sitt ställe sågo åtskilliga värde talare, som pläga hemta sina ingifvelser från denna press, den svenska frihetens ärorika *palladium* och bjödo trots åt hvarje förmäten hand som ville röra vid denna deras »ögonsten». Hela resultatet af den riksdagens arbete inskränkte sig till några obetydliga detaljförbättringar, som förklarades hvilande och förlidet år af kamrarne definitift antogs.

Inom 1870 års konstitutionsutskott väcktes förslag till en fullständig omarbetning af hela Tryckfrihetsförordningen, och en komité af sex personer utsågs att jemte ordföranden handlägga denna angelägenhet. Denna komité var under större de-

len af riksdagen sysselsatt med sitt svåra och omfattande arbete, och för att skaffa sig ett säkert underlag, hade man gjort sig fullständigt bekant med presslagstiftningen i främmande länder samt låtit utarbeta det sammandrag af dessa lagar som i dessa dagar blifvit till kamrarnes medlemmar utdeladt. Först mot slutet af riksdagen blef utkastets förslag till ny tryckfrihetslag färdigt att framläggas i utskottet, der det underkastades en förberedande diskussion, men tiden medgaf icke dess utarbetning i så fullständigt skick som fordrades för dess framläggande inför kamrarne. I början af detta års riksdag upptogs emellertid ånyo lagförslaget inom utskottet, och dess behandling öfverlemnades åt en ny komité, som åter var sysselsatt med detta arbete under största delen af riksdagen, och hvars slutliga redaktion, efter några af utskottet vidtagna jemkningar och förändringar, jemte en utförlig motivering och åtskilliga reservationer, nu är föremål för kamrarnes behandling. Det är frukten af tre års fortsatt ihärdigt arbete inom utskottet, som under denna tid räknat flere publicister bland sina ledamöter och kunnat tillgodogöra sig deras erfarenhet.

Då den föreslagna lagen i sin helhet varit aftryckt i ett par af hufvudstadens mest lästa tidningar, kan dess innehåll förutsättas vara så allmänt bekant, att vi här icke behöfva ingå på någon redogörelse för de särskilda bestämmelserna. I afseende på följdriktig uppställning, tydlighet och fullständighet torde den icke lemna några rättvisa fordringar ouppfylda. Inom mindre än hälften af den nu gällande lagens omfång innehåller den, i lätt öfverskådligt sammanhang och på ett fullt begripligt språk, alla de föreskrifter som förekomma i 1812 års Tryckfrihetsförordning, endast med undantag för den litterära eganderätten, hvilken utskottet ansett böra hänföras till civillagen, och Tryckfrihets-Komitén, hvilken anses böra helt och hållet bortfalla, all den stund denna myndighet, ursprungligen afsedd att jemte justitieombudsmannen utöfva ett slags högsta målsmanskap öfver tryckfrihetens utöfning, sedan många år tillbaka, i följd af förändrade lagbestämmelser, icke haft någon annan verksamhet än ett tillkännagifvande på några rader till hvarje sammanträdande riksdag, att den sedan sista gången icke haft någon ting att uträtta. I sammanhang härmed har utskottet föreslagit att de dertill hörande föreskrifterna i Regeringsformen och Riksdagsordningen skola helt och hållet uteslutas, men för att icke rubba hela nummerföljden af paragraferna i dessa båda grundlagar, har det blifvit hemställdt om en sådan delning af de närmast före eller följande, att tomrummen på båda ställena skulle kunna uppfyllas.

Det hade varit önskligt, att i det nya lagförslaget kunnat borttagas den föreskrift som inskränker boktryckeriers anläggning till städer och en half mil närmast der omkring, sedan det på senare tider uppstått flere köpingar och andra tätare bebygda landtsamhällen, hvilka i folkmängd och industriel betydenhet öfverträffa många af våra småstäder, och för hvilka saknaden af en egen tidning måste medföra betydande olägenheter. Också har en af reservanterna yrkat en sådan förändring, att boktryckeri måtte kunna anläggas i stad eller köping eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil. Så länge emellertid underdomstolarne på landet äro så inrättade som för närvarande och i vissa landsorter endast äro i verksamhet två gånger om året, lärer det icke vara möjligt att åt dem öfverlemna tryckfrihetsmålen, som fordra en skyndsammare behandling, och svårligen kunna umbära den kollegiala sammansättning af hvilken häradsrätterna hittills äro i saknad.

Af de invändningar med hvilka det för två år sedan framstälda förslaget bemöttes i kamrarne har utskottet dragit ett godt parti, i det utskottet åt juryn öfverlemnat att genom samvetsdom, på grund af hvad under ransakningen förekommit, slita möjligen uppkommen tvist om den som skall ansvara för åtalad skrifts innehåll. Så mycket mer förvånar det då att finna två bland utskottets ledamöter från Andra kammaren hafva reserverat sig mot utskottets i denna punkt från den belgiska tryckfrihetslagen lånade bestämning, och tillstyrkt att åt domstolen skulle öfverlemnas att med vanlig formel bevisning afgöra hvem som skall ansvara samt således i lagen sökt införa just det fel för hvilket det förra förslaget blef af riksdagen underkändt. Man kan knappast värja sig för den föreställningen att utvägen blifvit vidtagen för att, om det lyckas bereda detta fram-

gång i ena kammaren, bereda hela lagen en så mycket säkrare undergång i den andra. Bättre kan en annan reservation låta höra sig, enligt hvilken ledamöterna i den för landstingsområdena och de städer som hafva mer än 20,000 invånare, såsom utskottet föreskrifvit, af landsting och stadsfullmäktige årligen utsedda jurymannakorporationen, ur hvilken nämden vid hvarje åtal genom lottning uttages, skulle väljas för en tid af högst tre år af landstingen för deras områden och af de nyssnämda städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade innevånare för staden. Hela skilnaden är att hvad utskottet velat göra till regel för hela landet hafva reservanterna gjort till undantag, i det de endast för de tre städer som för det närvarande icke lyda under landsting öfverlemnat jurykorporationens sammansättning åt de primära valförsamlingarna. Anledningen till detta undantag är icke tydligt uttryckt i reservationens motiv, men har deremot utan allt förbehåll blifvit blottad af en annan reservant, som framstält särskildt förslag i den syftning att valmännen till Andra kammaren skulle i hvarje stad utse jurymännen bland sina egna inevånare eller i det närmaste granskapet, all den stund stadsfullmäktige äro utsedde på grund af beskattning och följaktligen måste anses tillhöra det förhatliga slags personer som på det lägre tidningsspråket utmärkes med namnet »penningmenniskor», hvilka böra sorgfälligt utestängas från alla medborgerliga förtroenden. Med den starka spänning mellan stad och landsbygd som uppenbarar sig i Andra kammaren, är det icke osannolikt att man der skall söka gifva stadsfullmäktige i de större städerna ett misstroendevotum, äfven med fara att göra jurymannavalen snart sagdt praktiskt overkställbara, ty då man sett att t. ex. i Stockholm knappast tiondedelen af de valberättigade besvärar sig att deltaga i en så vigtig förrättning som ett riksdagsmannaval, är det ej troligt att ett större antal skall underkasta sig besväret att uppsöka namnen på ett femtio- eller hundradetal till jurymansbefattningen lämpliga personer, uppskrifva dem på listor och med dessa infinna sig vid valtillfällena, och det låter väl tänka sig att icke många flere dervid göra sig omaket att afgifva röster än tidningsutgifvarne, hvilka i valets utgång äro omedelbart intresserade. Man kan emellertid försöka, och skulle mot förmodan båda kamrarne blifva ense om en återremiss i sådan syftning, är det icke skäl att genom ett motstånd riskera hela lagförslagets framgång. Det är enligt vår tanke, oafsedt måhända några smärre brister i enskilda bestämmelser, på det hela ett ganska godt arbete, som innebär ett omätligt framsteg från den nu gällande oefterrättliga förordningen. Det skall, om det af kamrarne antages, icke på en gång kunna upplyfta den periodiska litteraturen till hvad den borde vara, eller helt och hållet kunna förebygga tryckfrihetens missbruk, men det skall säkerligen leda dertill att icke alldeles otillräkneliga personer få lida straffet, medan de verkligen skyldige gå fria, för att dag från dag göra sig saker till nya vinstgifvande öfverträdelser. Man har kallat ansvaringsväsendet för en slafhandel, och benämningen är långt ifrån oförtjent. I flere fall skyddar förslaget pressens frihet långt bättre och verksammare än 1812 års tryckfrihetsförordning: för boktryckeri- och bokhandelsyrkenas trygghet innehåller det afgjorda förbättringar. Men samma förkättringsrop som förr skola utan tvifvel höjas äfven mot detta försök att stäfja ofogen och återföra presslagstiftningen till hvad den bör vara. Vi skola sannolikt ännu en gång få höra af vissa folkfrihetens försvarare, att namnsedeln, tillståndsbeviset och kompromissjuryn, hvaraf de tvistande parterna till sammans insätta två tredjedelar, äro *svenska folkets ögonstenar, svenska frihetens gyllene palladium,* att lagförslaget är ett skändligt angrepp från despotismens, reaktionens, obskurantismens sida mot nationens högsta och dyrbaraste rättigheter. Sådant kan nu en gång icke förekommas. Frågan är endast om dessa röster skola i Andra kammaren äfven denna gång lyckas sätta sitt ohjelpliga *non possumus* mot sådana samhällsförbättringar som fordras af den upplysta öfvertygelsen i landet, eller om ett ringa fåtal skall åtnjuta den af ingen afundade tillfredsställelsen att inför sina komitenter få skryta med den samvetslösa pressens diplom på värdigheten af frihetsförsvarare och patrioter.

Den parisiska kommunen.

Det fins väl knapt ett ord som, under allt det elände, alla de lidanden och all den förnedring hvartill vi snart under ett års tid varit vitnen, hos alla rättsinnade menniskor väckt en djupare afsky än *la Commune de Paris*, denna upproriska och våldsamma hord, som upphäft sig till envåldsregent i en civiliserad hufvudstad, trotsar landets folkvalda representation och dess lagliga regering, sätter sig i besittning af försvarsmedel, som med stora uppoffringar sammanbragtes för att användas mot yttre fiender, och riktar dem mot denna samma regering, på samma gång som den enskilde medborgaren underkastas de mest oerhörda vexationer och eganderättens helgd förlorat all betydelse. För många af våra läsare är sjelfva namnet »kommun» en gåta; de tänka sig der under ingenting annat än dessa små fredliga samhällsgrupper som bland folk af germanisk ursprung äro vana att i ro få sköta sina lokala angelägenheter, utan makt eller vilja att blanda sig i andras. Det är denna rätt till sjelfstyrelse som gifvit England dess styrka, och äfven i Nordamerikas förenta stater hittills betryggat samhällsordningens bestånd mot de väder som hota från de politiska faktionerna. Det är äfven i denna inrättning som vi sedan ett tiotal af år börjat söka medlet till samhällets välbefinnande och vägen till en högre politisk uppfostran. I Frankrike tyckes *kommunen* betyda så godt som motsatsen till allt detta: våldets protest mot samhällsordningen, den tillfälliga öfvermaktens förtryck hänsynslöst utöfvadt mot de svagare, upplösningen af alla borgerliga band och krigsförklaringen mot den samfälda ordningsmakten.

Långt ifrån emellertid att dessa företeelser vitna om tillvaron af nya idéer eller nya krafter, hvilkas genombrott, sedan de första ytterligheterna utarbetat sig, skall kunna föryngra samhällskroppen genom att ingjuta nytt blod i dess ådror, äro de, så vidt det är möjligt att på afstånd bedöma dem, ett tecken till politisk ålderdom och utdömda lifskrafter.

Sedan snart hundra år har den franska politiken repeterat sig i en regelbunden följd af vexlingar: proklamation af några stora allmänna grundsatser och försök att på ett våldsamt sätt tillämpa dem på alla genom revolutionen: dess urartande till ett odrägligt förtryck af några få bland de hänsynslösaste; den allmänna ordningens återfinnande under en mer eller mindre förklädd militärdiktatur, som, för att i längden kunna hålla sig uppe, nödgas begagna alla möjliga äfventyrliga medel och slutligen kriget; derefter allmän afmattning och under den några svaga försök att närma sig de konstitutionella styrelseprinciperna, under hvilka agitatorerna i pressen och folkförsamlingarne åter lyckas uppkalla den allmänna gäsning i sinnena som å nyo bryter ut i revolutionen.

Hvad vi närmast hafva för ögonen är, efter nära 80 års förlopp, ett upprepande af det skräckvälde som den parisiska kommunen under och efter de bekanta Juli- och Augusti-händelserna 1792 utöfvade öfver lagstiftande församlingen och det öfriga Frankrike. Enda skilnaden är den, att den då härjande skräckregeringen hade sin förvändning och till någon del sin ursäkt i nödvändigheten af kraftigare försvarsåtgärder mot yttre fiender, medan rörelsen denna gång är riktad mot de monarkiska tänkesätten hos landets öfriga befolkning, som gifvit sig luft i valen till den närvarande nationalförsamlingen. Detta är hela skilnaden. Nu såsom då är det massan af den franska hufvudstadens befolkning som under några få hänsynslösa ledare upphäfver sig till skiljedomare mellan partierna, för att endast tänka på tillfredsställandet af sina egna önskningar. Vi hafva trott att det under sådana förhållanden icke skulle sakna allt intresse att erinra om några likartade företeelser från den första revolutionära Paris-kommunens historia.

Allt ifrån början af de första revolutionära rörelserna i Frankrike mot slutet af 1780-talet hade den stora massan af hufvudstadens invånare utgjort sjelfva häfstången med hvilken revolutionens ledare nedbröto det bestående. Dessa massor hade varit de närmaste vittnena till af hofvets öfverdåd; passionerade och okunniga men begåfvade med denna snabbhet i uppfattningen af tilltalande teorier som är ett så utmärkande drag i det franska nationallynnet, i saknad af den återhållande

kraft som ligger i den vårdade uppfostran, och dertill eggade af det bottenlösaste materiella betryck, hade dessa massor tidigt organiserat sig till politiska kårer, i det valmanssektionerna gjorde sig permanenta och genom sina deputerade, som sammanträdde i *Hôtel de Ville*, efter hand slöto sig till sammans uti en särskild församling, som i talrikhet och organisationens styrka täflade med lagstiftande församlingen, men i djerfhet och handlingskraft lemnade den långt bakom sig. Det var från detta samma Hôtel de Ville, sätet för hufvudstadens gamla municipalregering, som sektionernas ombud, efter att hafva fördrifvit de förra myndigheterna och satt sig sjelfva i besittning af makten, ledde insurrektionen den 10 Augusti 1792, som slutade med konungens flykt från Tuilerierna i skötet af lagstiftande församlingen, der han med sin familj fick vara vitne till beslutet om sin suspension. Sedan den verkställande makten sålunda var upplöst, fans i Paris icke flere än två myndigheter, lagstiftande församlingen och kommunen. De deputerade för sektionerna hade börjat med att indraga alla myndigheter som bildade föreningslänkar mellan staden och den högsta styrelsen, nationalgardets generalstab och det stora municipalitetsrådet, endast bibehållande mairen Pétion, prokurator syndicus Manuet och de sexton municipaladministratorerna, under det de likväl på samma gång satte mairen, som genom sin tillgifvenhet för hofvet förlorat deras förtroende, i tvungen overksamhet. Danton var kommunens verkliga ledare.

Det dröjde icke många timmar innan kommunen försökte att skaffa sig en bestämmande inflytelse öfver lagstiftande församlingen. Redan om morgonen den 10 Augusti infann sig inför dess skrank en deputation från stadshuset med Danton i spetsen, för att underrätta församlingen om inrättandet af den insurrektionella kommunen och om de åtgärder den vidvidtagit. Följande ord, med hvilka Danton framförde sitt uppdrag, äro betecknande för den nya myndighetens uppfattning af dess egen befogenhet: »Folket, som skickar oss till eder», sade han, »har befalt oss att förklara eder, att det allt jemt ansåg eder värdiga sitt förtroende, men att det icke erkände någon annan domare öfver de utomordentliga åtgärder till hvilka nödvändigheten tvungit det att taga sin tillflykt, än det i primärförsamlingarne förenade franska folket, vår och eder herre». Församlingen förklarade genom sin president, att hon gillade allt hvad kommunen gjort, och öfverlemnade i dess händer handhafvandet af den allmänna ordningen.

Kommunens första omsorg var att sätta sig i besittning af polisen, ty, såsom Thiers säger i sin historia om franska revolutionen, är det den vigtigaste och mest eftersträfvade af all makt att förfölja och tillintetgöra sina fiender. Fredsdomarne blefvo afsatta, och nationalförsamlingen beslöt att på de kommunala fördelningarne öfverföra deras befogenhet, och den så kallade allmänna säkerhetspolisen. Den bestod i att efterspana alla öfverträdelser mot den yttre och inre säkerheten, upprätta förteckningar öfver alla de medborgare som genom sina tänkesätt eller sina handlingar gjort sig misstänkta, taga dem tills vidare i förvar, och fördrifva eller afväpna dem, der sådant var nödvändigt. Det var municipalråden som fingo denna angenäma rättighet, och hela massor af medborgare befunno sig på detta sätt uppfordrade att bespeja och angifva det fientliga partiet. Man har i dessa dagar sett med hvilket nit, men på samma gång med hvilken hänsynslös godtycklighet, denna demokratiska polis kan utöfvas mot olika tänkande, och huru den förstår att för sina ändamål förfoga öfver den väpnade styrkan.

Det är bekant hvilket bruk kommunen gjorde af sin sålunda förvärfvade befogenhet och huru hon visste att utvidga den. Hon insatte den uppsyningskomité — *comité de surveillance* — som hade att granska och döma öfver angifvelserna sina våldsammaste män, och *Marat* blef deras ordförande. Talrika häktningar företogos, och underkomitéer upprättades inom sektionerna, hos hvilka hvar och en som önskade lemna Paris måste anmäla sig för att dertill erhålla tillåtelse, åtföljd af två vitnen, som inför komitén skulle intyga att han verkligen var den person för hvilken passet skulle utfärdas. Så angelägen var man att icke släppa någon af »de misstänkte», »folkets fiender», »de upproriske» eller med ett ord sådana som man befarade icke gilla de nyss föröfvade gräsligheter. Åt kommunen anförtroddes äfven uppsigten öfver den fångna kungliga familjen,

och man vet huru denna uppsigt utöfvades. Men icke nog med den maktfullkomlighet som sålunda var lagd i kommunens händer, och som hon, under förebärande att de andra myndigheterna visade allt för mycken slapphet, sjelfrådigt utvidgade. När lagstiftande församlingen, af fruktan att se den nya makten växa sig öfver hufvudet, och med känsla af nödvändigheten att sätta någon gräns för dess tilltag, omsider beslöt att åter upprätta departementalrådet, som blifvit upplöst dagen före stormningen af Tuilerierna, befalde kommunen sektionerna att afstå från den redan började valförrättningen och skickade följande protest till församlingen: »De Parisiska medborgarnes deputerade hafva behof af en obegränsad makt; en myndighet insatt mellan eder och dem skulle endast gifva anledning till tvedrägt. Folket skall, för att befria sig från denna för dess suveränitet hinderliga myndighet, ännu en gång väpna sig med sin hämd». Detta hotande språk hade sin fulla verkan på lagstiftande församligen: kommunen icke blott fick sin vilja fram den gången utan tilltvang sig några dagar derefter upprättandet af den blodsdomstol som är känd under namn af »Sjuttonde-augusti-tribunalet». Danton förde, såsom på en gång justitieminister och den revolutionära kommunens ledare, samma språk som den sista kommunens män nyligen hade fört under Paris belägring, först af tyskarne och sedan af Versaille-regeringen: »Vi skola icke rygga ett steg tillbaka: vi skola stupa i hufvudstaden eller låta begrafva oss under dess ruiner, men våra fiender skola dö med oss». Man hade under det första intryckèt af olycksbudet från gränsen, Longwy's kapitulation och hvad som följde derefter, ett ögonblick tänkt på att flytta regeringen till en för fienden mindre utsatt stad än Paris. Då stormade Danton på nytt: »Paris är Frankrike, och att öfvergifva Paris vore att öfvergifva revolutionen. Vi måste bibehålla oss här med alla medel: här finnas förrädare som ligga i underhandlingar med Preussarne, och dem måste man skrämma — *il faut faire peur aux royalistes*». Sådan var den närmaste anledningen till septembermorden.

Bödlarna åtnjöto utom den måttliga penningsolden för sitt blodiga arbete, hvars siffror ännu återfinnas i kommunens protokoll, en desto ymnigare förplägning i vin på det allmännas bekostnad. Fransmannen, under vanliga omständigheter nyktrare än de flesta nordiska nationerna, hemfaller under stora och våldsamma kriser åt dryckenskapens demon. Samma orgier om hvilka vi nu dagligen läsa i de engelska tidningarnes korrespondensartiklar uppfördes äfven den tiden. *Du vin aux braves travailleurs qui delivrent la nation de ses ennemis!* — Vin åt de tappre arbetarne som befria folket från dess fiender — var lösen då såsom nu, och kommunens spårhundar visste vägen till de bäst försedda källrarne. Då såsom nu förstod emellertid kommunen att slå under sig mer värdefulla valutor än vinbuteljer. Liksom den nuvarande kommunen plundrat franska banken, försäkringsbolagen, den internationella ambulansen och enskilde, likaså gjorde hennes företrädare 1792. Den senare lade utan betänkande beslag på kyrkosilfret, alla dyrbarheter som funnos i emigranternas boningar och alla reda penningar i de offentliga kassorna, och hon vägrade på det bestämdaste att aflägga räkenskap för alla de valutor hon på detta sätt tillegnat sig. Men man nöjde sig icke dermed utan började på eget ansvar uppbryta förseglingen på de stora hotellen och försälja deras dyrbara innehåll, äfvensom effekterna i den kungliga husgerådskammaren. Skilnaden är endast den, att då under den gamla regimen dessa förgripelser på allmän och enskild egendom skedde af de underordnade, i trots af de högre myndigheternas bestämda förbud, så är det nu kommunens eget råd som ger order om nedbrytandet af Vendôme-kolonnen, för att försälja de konstfulla bronsrelieferna af franska arméns segertåg, och låter såsom det blifvit upgifvet, under hand förytra mästerstyckena i de offentliga muséerna. Det gifves väl ännu en skilnad, som här icke bör alldeles förbigås, men ej heller denna är till det närvarandes fördel. Den närvarande röda kommunen är kosmopolitisk, ett eko af de kommunistiska arbetarefunderingarne i alla länder, och det nyss valda välfärdsutskottet står i påtagligt sammanhang med styrelsen för *l'internationale*. Det är således icke ens den vilseledda patriotismen som sökt göra sig herre öfver situationen — denna kan man förlåta mycket — utan den okunnigaste

och lidelsefullaste delen af alla länders befolkning.

Vi hafva sökt att efter naturen, i sträng öfverensstämmelse med historiens vitnesbörd och utan all öfverdrift, teckna den nuvarande parisiska kommunens anor. Bilden är icke tilltalande, och utan att känna något mer af Frankrikes historia, skulle man känna sig frestad att med Frankrikes sista fiender förklara hela folket för ett urartadt slägte, utan begrepp om gudomlig och mensklig rätt, utan karakter och utan alla sedliga grundsatser. För den som har något begrepp om franska folkets tidigare öden visar sig emellertid den revolutionära kommunen visserligen icke såsom en berättigad, men åtminstone såsom en icke oförklarlig reaktion mot den tidigare centralisationen, ett första bakvända försök till lokal sjelfstyrelse efter århundraden af för mycken styrelse uppifrån. De sista händelserna gifva den bästa vederläggningen åt det fåfänga talet, hvilket allt för mycket varit hördt äfven ibland oss, att det var den napoleoniska styrelsen som förderfvade franska folkets vätskor, och att nationen skulle återtaga sin helsa så snart den tillfälliga orsaken till förruttnelse hade blifvit aflägsnad. Det napoleoniska systemet var en följd af rötan i folkets innersta kärna, men icke dess anledning. Frankrikes historia, säger en engelsk författare, som skildrat det senaste kriget, är historien om en af dessa sköna men olyckliga qvinnor som finnas i alla stora städer; de gå ur hand i hand, den sista mer befläckad och befläckande än den närmast föregående. Med hvarje steg förlorar hon något af sin ursprungliga helsa, sitt friska naturliga behag, sin inneboende styrka, och söker ersätta det genom konstlade och ohelsosamma skönhetsmedel. Slutligen säljer hon sig åt någon gammal *roué*, i hvars förstörda anletdrag och försoffade karakter vi kunna läsa gradtalet af hennes sjunkande. När feodalväsendet släpte sitt tag öfver Frankrike, fattades det af en hand lika hård och lika tung, och denna hand kan aldrig sägas hafva blifvit bortlyftad. Den af Napoleon I till sin fulländning bragta centralisationen, som ruinerade allmänandan, beröfvade menniskorna alla tillfällen att lära styra sig sjelfva, och genom lagstiftningens olycksaliga inblandning i det enskilda lifvets förhållanden, inympade en mängd sociala sjukdomar på samhällskroppen, ger oss den verkliga nyckeln till hvad vi nu hafva för ögonen.

Frankrike, som gjort så mycket att upplysa menniskoslägtet, gått i spetsen på mer än ett område för forskningen och med sitt behag och sitt snille förskönat den allmänna sammanlefnaden, har aldrig lärt sig styrelsekonsten. Icke så att det saknat store män som förstått och älskat fria institutioner, eller att det icke varit stort och njutit frihet, men dess storhet har alltid varit förbunden med lysande envälden, och dess frihet, antingen den föddes under lugnet eller stormen, har alltid funnit en despot färdig att qväfva den i vaggan.

Det har i alla tider varit Frankrikes olycka att sakna dessa mellantoner på den sociala skalan, som i de germaniska och saxiska samhällena utgöras af de oberoende medelklasserna. Under det i England jordaristokratien lefde i ständig förbindelse med de lägre stånden och på denna vänskap grundade sin sjelfständighet mot konungamakten, hade den franska seigneuren inga sådana behof, och derför var hvar man i Frankrike antingen en tyrann eller en träl. Det medelbara vasallskapet fans visserligen äfven i Frankrike, men dessa mellanmän voro i sin ordning endast små tyranner. Genom frånvaron af dessa förmedlande länkar mellan hög och låg, mellan adelsman och *roturier*, blef det så lätt för konungarne att förvandla kronan till en despoti, och hvad Filip den Sköne började fortsattes med afgjord framgång af Ludvig XIV, så att Napoleon, med sin underbara instinkt för despotismen, såsom någon gång blifvit sagdt, fann det förunderligt lätt att sätta kronan på verket. Prefektsystemet och domarekårens beroende af regeringen öfverlefde icke blott Napoleons fall utan äfven Restaurationen, Julimonarkien, 1848 års republik och det andra kejsardömet. Napoleon III fann det första kejsardömets förvaltnings-, domstols- och kyrkoväsende lika användbart som någonsin, och den republikanska regeringen efter honom synes finna det lika så. Endast den revolutionära kommunen tänker annorlunda.

Efter alla de skandaler vi upplefvat med köpta domare och servila prester under sista året af Louis Napoleons regemente,

kan man åtminstone till en del förklara kommunens vilda hat mot byråkratien och kyrkan, hvilka hon icke lärt att skilja från ordningen och religionen. Sjelfständighet och heder voro så godt som oförenliga med det franska regeringsmaskineriet; domaren måste dömma och religionstjenaren predika efter befallning från Tuilerierna, och prefekten, mairen och hans adjoint, byskolmästaren och landtgensdarmen måste alla låna sig till lydiga verktyg åt administrationen, samt vid valen till lagstiftande församlingen, i de dumma, ouppfostrade böndernas händer sticka röstsedlar med namnen på regeringens kandidater. »Se till att ni icke förblandar den boskap som tillhör regeringens vänner med den som tillhör dess fiender», skref en maire till en *garde champêtre*, hvars åliggande det var att vaka öfver egofriden och beifra den åverkan som skedde genom kreaturs inbrott på främmande områden. Fransmannen är af naturen svag för *distinction:* han måste stiga i rang och eröfra en röd bandstump åt sitt knapphål; han måste för att uppnå detta lefnadsmål göra hvad som ofvan ifrån befalles honom, lika mycket om detta »ofvan» är en kejsare, en konung, en president eller en upprorisk mobb.

I följd af detta olyckliga system utöfvar hufvudstaden en otillbörlig dragningskraft på alla dem som hafva sin existens af det allmänna. Skickliga personer i landsorterna funno i granskapet intet utrymme för sin äregirighet, intet mål för sitt arbete: utom Paris stod hela det politiska lifvet stilla, och dit riktades derföre allas ögon. Den varmhjertade och klarsynte *Prévost-Paradol* har lemnat oss en beskrifning på en provinsstad, hvilken i sin pittoreska åskådlighet ger oss klaven till mer än en politisk gåta. »Ingen ting», säger han, »kan vid första anblicken synas tomare och ängsligare, så vida icke industri och fabriker der fått insteg. Men industriella eller icke, lifliga eller icke, hafva dessa andra och tredje rangens städer det gemensamt, att hvarje samhällsklass der lefver för sig sjelf, i sträng afslutenhet från alla de öfriga, utan att vara bunden med något af dessa band som vanan vid offentligt lif och politisk beröring väft mellan de olika klasserna i England. Om det i sådana städer fins en arbetande befolkning, så lefver den för sig sjelf under republikanska inflytelser; bodhandlarne lefva likaledes för sig sjelfva och utgöra den lugnaste och fegaste delen af samhället. Nu fins det i nästan alla sådana städer en liten rest af vår gamla aristokrati, vanligen fattig, maktlös och högfärdig, som genom sin overksamhet mer och mer förlorar marken under fötterna, deri underhjelpt genom de säkra men långsamma följderna af våra arfslagar. Då och då kommer en gyllene dagg och uppfriskar några af dessa tvinande familjer i form af ett giftermål, eller, såsom det heter, en *mesalliance,* med någon rik köpmansfamilj, ty i Frankrike, liksom i andra demokratiska länder, både skrattar man åt och äflas efter gamla adliga titlar. Men dessa sällsynta fångster mer än uppvägas af våra unga landtädlingars slösaktiga lefnadsvanor, hvilka af sin lätja, och vanligen äfven af det tråkiga lifvet i provinsen, antingen lockas till Paris och der blifva hastigt ruinerade eller ock i sina egna städer blifva spelare och förlora sin förmögenhet i dessa själsmördande mellankoliska klubbar, der det är ett verkligt lifsstraff att nödgas hålla ut en hel afton. Midt ibland dessa olika klasser, med någon liten beröring med dem alla, men på det hela lefvande för sig sjelfva, står hvad man kallar *kolonien.* Det är denna temligen stora klass af flyttbara och afsättliga embetsmän som verkställande makten håller till sin tjenst i hvarje provinsstad. *Kolonien* består af regeringens lärare och regeringens advokater, uppbördsmän, förvaltningsorganer af alla möjliga slag, garnisonsofficerare och alla andra, hvilka alla hysa enahanda hopp om befordran på sin bana och följaktligen blifva flyttade från den plats der de vistas. Denna ständigt rörliga befolkning lemnar då och då qvar någon gisslan, än en ung man som gifter sig, än en gammal embetsman som går i qvaf eller stadnar i sin befordran till dess han tar afsked; men i regeln är kolonien på beständig flyttfot och hyser intet intresse för stället, annat än så vidt dess särskilda och officiella åligganden beträffar. Ni finner lätt att i en stad hvars befolkning är sammansatt af sådana element er gifves ingen sammanslutning för några nyttiga arbeten, eller företagsamhet eller möten af något slag, icke ett spår af det politiska lif som ständigt rörer sig i de britiska städerna. De allmänna valen

komma i sin ordning och bringa litet lif, ett slags konvulsivisk stöt, åt dessa franska provinsstäder, men derefter kommer åter denna tunga och ohelsosamma sömn som påminner om döden.»

Hvart detta system fört i Frankrike veta vi alla, och hvart det hvar som helst i längden måste föra är lätt att begripa. Redlighet måste bli undantaget och förställning regeln. Koloniens samtliga medlemmar tänka icke på annat än att visa sitt nit inför höga vederbörande i Paris, och inställsamhet blir det ledande draget hos hela denna *employé*-befolkning, från den fattiga officersenkan, som söker betrygga sin framtida utkomst genom att erhålla en plats såsom föreståndarinna för för en af regeringens tobaksbodar, upp till prefekten, som är den störste hypokriten af dem alla.

Sådant undfaller icke den skarpa folkinstinkten, hvilken i synnerhet utbildar sig i brännpunkten för allt detta officiella lismeri. Fransmannen är af naturen på en gång fåfäng och misstrogen; han tror sig sjelf om allt och tror ingen annan om godt. Hans starka logiska förstånd, uppöfvadt genom ensidigt formel uppfostran, men utan understöd af egen politisk erfarenhet, kastar sig vid hvarje tillfälle på ytterligheter, och med sitt naturliga sinne för symmetri, faller det honom, så snart han ser ett snedvuxet träd, icke in att dermed är något annat att göra än att rothugga det, för att efter alla konstens reglor plantera ett annat i stället, hvilket vid minsta afvikning från den rätliniga enformigheten i sin ordning skall hemfalla åt samma öde. Deraf denna brist på skugga och individualitet, denna förfärande flackhet i det franska samhället. Den djupa okunnigheten hos massorna om alla främmande folk, deras seder, karakterer och förhållanden, bidrager att i oerhörd grad förvärra det onda. De verkligt bildade fransmän som rest mycket eller länge vistats i främmande länder göra naturligtvis undantag från regeln, och isynnerhet ser man i familjer der endera af makarne är främling, huru äfven det franska sinnet är mäktigt af universella sympatier. Men med den stora hopen eger detta sällan rum; de se af utländingar endast de penningdryga eller njutningslystna narrar som visa sig på boulevarderna, liksom de i sina egna styrande klasser endast återfinna en rutten byråkrati och ett presterskap som brukar religionen och väldet öfver samvetena till de verldsligaste ändamål. Man må icke föreställa sig att det är absolut hat mot religionen som under första franska revolutionen gaf upphof till afskaffandet af gudstjensten och den kristna tideräkningen, och som nyligen i Paris framkallat samma afskyvärda företeelser. Dessa menniskor hafva icke begrepp om någon annan religion än den som för politiska ändamål inpräglas af ett servilt presterskap. Till allt detta kommer det ständiga vädjandet till deras lägsta passioner, deras lätja, egennytta och blodtörst, af pressen och folkledare, som lefva på deras okunnighet och deras fördomar, och den långa demoraliserande syslolösheten under belägringen, som icke blef ett hår bättre derför att den förklädde sig under det krigiska nitet.

Sådana äro de förhållanden som enligt vår tanke gifvit upphof till och varaktighet åt den sista parisiska kommunen, tillika med den obegripliga fegheten hos det öfriga samhället, i synnerhet hos alla dem som hafva något att förlora. Men man kommer dervid alltid tillbaka till ovanan vid sjelfstyrelse: de hafva aldrig fått sköta sina egna angelägenheter, och när det kommer något som är kritiskt, veta de icke hvad de skola taga sig före. Den nu varande kommunen sjunger på sista versen, och det var tydligt nog att hon icke på längden skulle kunna bibehålla sig ens mot en regering, så svag, så försoffad och vensterhändt som den i Versailles, ty hennes ledare, lika demoraliserade och äfventyrliga som cheferna för 1792 års kommun, sakna deras energi och alla de förutsättningar som åt den tidens händelser gåfvo ett sken af storhet och patriotism. Detta års revolutionära kommun skall falla för sin egen inre tomhet, ty om äfven folkledarne, utan men för sin framgång, kunna vara bedragare, tjufvar och mördare, så äro dessa egenskaper *ensamma* icke tillräckliga att i längden upprätthålla deras anseende. Kommunen skall derföre snart hafva utspelt sin rol för denna gång. Men hvad skall då komma? Den regering som utgjutit så mycket medborgerligt blod kan icke längre hålla sig uppe, äfven om hon i sig sjelf hade mera lifskraft än

den Thierska. Detta har *Cavaignac's* exempel alltför tydligt visat. Hvilken man var icke han i jemförelse med den som tog makten ur hans händer, men Cavaignac hade kommit i den förfärliga nödvändigheten att begagna kanoner till qvastar, för att sopa bort smutsen efter den socialistiska nationalregeringen. Vi beklaga eljest icke mycket att Versailles-regeringen måste uppoffras: hon representerar de sämsta beståndsdelarne i Juliväldet, utan att dertill hafva lagt en enda ny idé. Men hvad skall komma sedan? Det är denna fråga som förskräcker oss, så länge vi icke förmå att upptäcka den minsta ljusstrimma vid horisonten.

Blick på pressen.

Om konstitutionsutskottets förslag till ny *Tryckfrihetsförordning* uttalar sig *Aftonbladet* på det hela erkännande, och kallar det »en ganska enkel och klar författning, om hvilken i allmänhet kan sägas att den icke i liberalitet öfverträffas af någon annan samtida tryckfrihetslagstiftning, *och som i vissa fall, särskildt hvad den periodiska pressen anginge, till och med skulle kunna tjena till mönster för andra.*» Men för landstingen och stadsfullmäktige såsom valmän af tryckfrihetsnämnden är Aftonbladet mycket förskräckt emedan »det praktiska handhafvandet af tryckfriheten skulle läggas uteslutande i förmögenhetsaristokratiens händer, och .. samma valkorporationer, som tillsätta Första kammaren, också skola få utse de förtroendemän som i lagskipningsväg skola bestämma måttet af yttranderätt i landet.» Aftonbladet föredrager Andra kammarens valmän och vill sätta utseendet af jury i förening med de treåriga riksdagsmannavalen, hvilket vi just anse otjenligt derföre att tryckfriheten sålunda blir neddragen till en politisk partifråga. Att de korporationer som välja Första kammarens ledamöter skulle hafva mindre *upplysning* eller mindre *samvete* än de som välja den Andra, återstår ännu att bevisa. Öfver allt i hela verlden, äfven i England och Nordamerika, är det en myndighet som uttager jurymännen i de klasser som dertill äro berättigade. Att med deras utseende sysselsätta 20- à 30,000 personer, synes oss vara så opraktiskt som man möjligen kan tänka sig.

En halfveckotidning, som begagnar ansvaringar, rasar naturligtvis mot förslaget, finner den fordran upprörande, att den som juridiskt ansvarar för en tidnings innehåll, också skulle förstå att bedöma det, anser lagen full af formella brister, hvilka dock icke vidare omnämnas, samt uppfordrar de upplyste, frisinnade och patriotiske representanterna i Andra kammaren att utan vidare påseende förkasta den.

För öfrigt finna vi icke i dagbladspressen för den sista veckan något som förtjenar särskildt omnämnas.

Strödda underrättelser.

Språk och musik i naturen.

Krokodilens passionerade kärlek för musik besjunges af en tysk poet, så att derpå kan man icke tvifla. Han låter »Ein lust'ger Musikante» — tyskarnes musikanter äro alltid lustiga — spatsera vid Nilen och ur sin fiol framlocka toner, hvilka åter ur floden framlockade en krokodil. Odjuret blef af musiken så hänfördt att det dansade galopp, menuett och »Walzer», och dervid med svansen slog omkull några gamla pyramider.

Äfven svinen, som eljest icke ega anseende för stora själsgåfvor, har man redan lyckats kultivera derhän, att de förstå bestämda ord och lära sig att göra konststycken. Den berömde »svinprofessorn» under förra århundradet i England hade att tacka sina borstiga konstnärer för mycket penningar och ära; han lät dem grymta, stå på två ben, dansa och till och med — blåsa flöjt! Hvad man i detta afseende läser om mästaren och hans konstnärer, torde man dock ha rätt att tro så mycket

man vill. Men den grymme hycklaren Ludvig XI:s »svinorgel» var deremot ett faktum. För att åtminstone emellanåt glömma sina samvetsqval, lät han ordna en svinhjord, hvars medlemmar ställdes i bås, på det sätt att svansarne kunde användas som tangenter, efter höjden af deras grymttoner, då man nöp dem i svansarne. På detta sätt åstadkom man ett slags svinorgelkonsert, hvilken verkligen kungligt roade den höge monarken. Trots vår stora kultur skulle nog äfven hos oss ett dylikt instrument göra lycka, och det kan bero på ett försök, om icke en sådan konsert på många ställen skulle få en större publik, än en af Beethovens symfonier.

Känslosamma idylldiktare bruka sjunga om den hänförelse med hvilken de betande hjordarna lyssna till sina herdars flöjtar och skalmejor; vallflickorna veta också, huru gerna deras kor lyssna till deras låtar eller höra dem sjunga. Hvarje ko har sitt namn och kommer då hon blir ropad. I England behandlar man i allmänhet sina nötkreatur väl och blir derföre också belönad med förträfflig mjölk, liksom djuren der äro mycket läraktiga. I London ser man sålunda ofta på de bättre gatorna en liten hjord af kor drifvas fram under det att herden ropar: »Milk in your own jug fresh from the cow!» (mjölk i ert eget kärl, nymjölkad af kon) och då qvinnorna komma med sina mjökkärl, kallar han vid namn den ena eller den andra kon, som genast nalkas och sedan blir stående, medan han mjölkar kärlet fullt. En hvar känner igen drottningen i hjorden på hennes majestät i sina rörelser och stolta hållning lika mycket som på hennes bjellra. Det är dock denna som är hennes ära. Mången sådan drottningko har tynat af sorg och dött, sedan hon blifvit beröfvad densamma. Det är väl det glada pinglandet ännu mer än sjelfva prydnaden, ty dylika bjellror äro i allmänhet inga konstverk, som göra att djuren sätta så mycket värde på desamma.

Många djur hata vissa toner. Den grekiske sofisten Aktæon, som skref ett verk i aderton böcker öfver djurens natur, försäkrar att vargarne icke hata någonting så mycket som flöjten. Musikern Pythagoras räddade sitt lif för en hel skock af hunger rasande vargar genom att för dem blåsa ett flöjtsolo. I Amerika räddade sig en på samma sätt anfallen person genom att en hel natt igenom spela fiol för odjuren. Såsom bekant är skall lejonet hellre springa hela mil än höra en tupp gala. Det delar denna idiosynkrasi med den tappre och blodtörstige hjelten Wallenstein.

Om allas våra vänner Fylax, Castor, Moppe, m. fl. medlemmar af familjen Canis tjuta så jemmerligt, då de höra musik till följe af rörelse eller afsky, veta vi icke. Det är med detta på samma sätt som med så många andra förhållanden: just derföre att de äro så bekanta ha vi icke kunnat förklara dem.

Vår sköna jord skulle vara tre gånger skönare, om Edvard och Kunigunda, representerade af kattslägtet, ville i natt och dimma utgjuta sitt hjertas känslor något mera melodiskt, mera piano eller helst alldeles icke. Denna kattmusik är en stämma i naturens stora orgelkonsert, hvilken allt för väl kunde vara borta.

Men hvad betyda väl dessa dåliga musikanter mot de millioner brokigt befjädrade, af lefnadslust tolkad i toner uppfylda körer som finnas i våra skogar, på våra fält, djupt i dalarne och högt upp i luften, Det är väl få som icke hört och känt, hvilka omätliga skatter af uppfriskande, uppmuntrande toner vi ha i dessa natursångare. Uppfostrandet af foglar i bur är äfven en lika nyttig som skön konst. Redan nu är det i synnerhet i Tyskland mångfaldiga familjer som lefva af att uppföda kanariefoglar, och äfven uppfostran af andra ut- och inländska foglar skulle kunna bereda goda inkomster. Denna förvärfskälla skulle icke allenast flyta rikligare än många gamla: den skulle dess utom ha den fördelen, att icke såsom ett stort antal af dessa, nedtrycka utan tvärtom lifva sinne och mod, emedan dessa vänliga gäster i rummet redligt göra sitt till för att muntra och glädja månget nedslaget sinne.

Naturens gladaste och lyckligaste sångare utbildas nu mera ofta till verkliga konstnärer. En del i åtskilliga städer i Tyskland, särskildt i Thüringen, uppfostrade sångfoglar förhålla sig till sina slägtingar som njuta sin frihet såsom en Jenny Lind eller en Kristina Nilsson till en skrälande bondpiga. En kanariesångare från ett dylikt sångkonservatorium har icke längre en enda falsk ton i sin strupe utan sjunger alltid melodiskt, och om en sådan

blott i lyckligaste fall kan erhållas för 25 å 30 rdr, emedan en vanlig endast kostar 3, så är den förre dock så ojemförligt mycket angenämare att ega, att den högre kostnaden blir mer än väl ersatt.

För öfrigt är naturen sjelf det mest storartade sångkonservatorium, och i våra löfskogar höra vi midt under det mest uppslupna jubel under Maj och Juni sällan ett enda missljud som kan störa vår fröjd, medan vi bland hundrade bildade menniskor knapt kunna finna ett halft dussin som af sin herrliga språkorgan kunna göra ett drägligt bruk.

Vid sidan af foglarnas sångkonst få vi icke underskatta andra djurs språk och talent att uttrycka sig. Hvem känner icke hundarnas än bedjande, än klagande, än glädtiga vinslande och skällande? Få ha dock en aning om hvilken rikedom af uttryckssätt som hunden har för sina känslor. Hvem kan räkna alla tonerna i hans språkmusik, ifrån det ursinniga skallet till den sakta viftningen på svansen, från den knappast hörbara morrningen, då något oroar honom, till de galna utbrotten af hänförelse, då hans länge väntade herre återkommer eller då denne tager honom med sig ut på en promenad. Huru hoppar han icke upp för att nå upp till vårt ansigte, huru vältrar han sig icke i den oerhördaste lefnadslust i gräset och springer med tusende behagfulla vändningar långa omvägar rundt omkring oss. Huru nosar han icke på, beser och besöker, njuter af och tilltalar hvad vi med våra tröga, förnäma och missbelåtna ögon knappast märka! Hvilket uttryck i alla rörelser, i ögonen, i svansen! I synnerhet är denna sistnämda mäktig af stor vältalighet. Och en sådan psykologi och frenologi som den, hvaraf Fylax, Diana eller Joly äro mäktiga, kan ingen menniska skryta af. Man kan förstå att en filosof — Schopenhauer — har skrifvit en verklig panegyrik öfver hunden. Med det skarpaste, finaste öga läser den bildade *canis familiaris* alla våra rörelser i våra miner och tyder dem lika riktigt som ett barn. Vi äldre och bildade ha icke mera någon blick för allt sådant.

Äfven hästar, liksom de flesta af de högre djuren, kunna mycket tydligt läsa i menniskans ögon. Det är djurtämjarens hemlighet att aldrig med blicken lemna sina lejon och hyenor då han gör konststycken med dem. Äfven otämdt böjer sig det vilda djuret för det högre andliga uttrycket i menniskans blick. Negrer i Afrika drifva ofta med sina stora ögon, fasta blick och bestämda hållning det hungriga, rytande lejonet på flykten.

Hästens intelligens och musikaliska sinne äro bekanta. Huru stolt, behagfullt och djerft går icke kavallerihästen framåt då krigstrumpeten skallar i hans öron. Senare blir han utrangerad och användes som ett vanligt simpelt lastkreatur. Men låt blåsa för honom en liflig krigsmarsch, och han skall för en stund återfå hela sin forna eld. De libyska stoen, som drifva vilda omkring, lockas af musik att stå stilla och mjölkas af sjungande flickor. Sybariterna, sedan två tusen år i synnerligt dåligt rykte för sin veklighet, brukade lära sina hästar dansa och hade mycket roligt åt denna fyrfotade balett. Men då det senare en gång hände att sybariterna ruskade upp sig och begåfvo sig ut i krig och fienden spelade upp en glädtig melodi, så började hästarna att dansa och läto hugga sina ryttare i stycken.

Musikens makt öfver elefanten och kamelen har ofta blifvit skildrad. De förstnämde bli genom veka melodier rörda till den yttersta vänlighet och mildhet, hvaremot en stark vild Wagnermusik gör dem ursinniga. Kamelen, detta tänkande romantiska naturens mästerstycke, detta »öknens skepp», styres sedan årtusenden till baka nästan uteslutande af vänliga ord, sång och musik. Ingen slår någonsin detta milda och alla mödor uthärdande barn af öknen och steppen. Och blir kamelen en gång misshandlad af en okunnig eller elak person, så förvandlar sig hans fromma sinnes mjölk till jäsande drakgift, och han söndertrampar våldsverkaren. Vare sig att kamelen trafvar öfver öknens heta sand eller, inhöljd i yllna täcken, öfver Sibiriens isiga stepper, så är det ständigt det förnuftiga ordet eller musikens lifvande ton, som han villigt lyssnar till, då han med högt upplyftadt hufvud vandrar hundratals och åter hundratals mil genom den omgifvande naturens tröstlösa ensamhet. Araben och hans kamel äro en kulturbild, som sträcker sig från de första kapitlen i bibeln ända ned till våra dagar. Sådan som Moses beskref honom finna vi honom ännu i Asien och Egypten.

Araben älskar och ärar sina djur, vare sig nu att det är kamel eller häst, och då han icke sjunger och spelar för den förre, så berättar han honom sagor. Likt spökaktiga skuggor sväfva karavanens gestalter i det blåaktiga månskenet genom öknens grågula oändlighet. Ingenting afbryter den vidt omkring hvilande stillheten mer än sandens tysta rasslande och arabens vemodigt enformiga musikaliska klagan, der han sitter på sin kamels puckel. Facklorna sända sitt darrande ljus långt ut i öknen, och kamelerna trafva lätt och snabt, lugnt och försigtigt framåt. Natten är lång, vägen ännu längre. Araben, som jemt vaggas på sitt djurs rygg, börjar inslumra och drömmer om hemmets klara källor, öfver hvilka höga palmer kasta en kylande skugga. Han sjunger icke mer. Kamelen lyssnar bakåt på båda sidor, om icke ett nytt stycke snart skall börja. Nej. Hans snabba lätta steg blir långsamt och tungt. Fjädern i urverket är utlupen. Han blir stående. Liksom mjölnaren väckes ur slummern, då qvarnen icke mera bullrar, så vaknar äfven araben, rifver sig i ögonen och tänker efter hvad som kan fela. Han griper i vecken af sin turban, framtager sin rörpipa och spelar en hurtig, munter visa. Detta är för kamelen liksom en vederqvickande läskedryck. Med påskyndade steg ilar han åter framåt, alltid framåt mot en trakt, som kanske först efter åtta eller fjorton dagar skall uppdyka vid horisonten.

Kameler, hästar, elefanter, ormar o. s. v. äro endast passiva musikaliska genier, musikvänner, och blott de glada körer hvilka vagga sig i de gröna trädkronorna äro naturens verkliga musikanter. Foglar äro ofta blott med fjädrar och vingar beväxta musikinstrumenter, åtminstone äro deras lungor och dertill hörande sångorganer kroppens ojemförligt största och fullkomligaste hufvuddelar. Man må blott tänka på näktergalens sångrika bröst och på vårens likt en raket i luften uppskjutande budbärare, lärkan, hvilken, högt öfver jorden och osynlig för menniskoögat, sjunger så att dess musik höres i fyra, fem byar på samma gång. Näktergalens sång har redan ofta blifvit vetenskapligt undersökt och poetiskt besjungen. Redan för tvåhundra år sedan upptäckte den lärde Kircher tjugofem serskilda strofer i deras sång. På »fogelsångakademien» i Ruhla, der man sysselsätter sig med sångfoglars uppfostran, skiljer man mellan fyratio slag af steglitssång, allt ifrån primadonnans till de simplaste koristernas.

Sångfoglarne sägas alla sjunga i moll och särskildt i G-moll. Åtminstone är den lilla terzen förherrskande i deras sång, hvarföre kanhända också alla naturfolk, hvilka taga sina lektioner hos foglarne, sjunga sina sånger i moll. Många foglar kunna alldeles icke taga mer än denna lilla ters. Göken ropar den i nedstigande, åtskilliga andra i uppstigande tongång. Blott åsnan, bland fyrfotade djur det enda musikaliska och för öfrigt bättre än sitt rykte, kan taga en hel oktav ehuru, förstås, med omelodiska mellantoner. Näktergalen, med sina tjugofem register i sin lilla jätteorgel till lunga, är det väldigaste musikgeni bland alla lefvande väsenden, sångerskor sådana som Catalani, Sonntag, Jenny Lind och Lucca icke ens undantagna. I styrka och innerlighet öfverträffas de af ingen menskklig stämma, åtminstone om man tager i betraktande de medel som användas. Under tysta majnätter kunna de höras på en god half mils afstånd, hvilket visserligen icke den mest heroiska bland operasångerskor kan göra efter, ehuru hon har en lungå hvilken ensam kanske är lika stor som hundra näktergalars. Forts.

Tanken på sitt eget jag är en sjukdom hos vissa nationer och individer, som uttömmer deras lifskraft och gör dem små. Huru ofta hörde man icke från Paris under belägringen, att verlden endast sysselsatte sig med dess invånare! »Det fins vackra personer af båda könen, som icke kunna röra en hand eller en fot utan att tänka på effekten», säger *Sidney Smith*.

Innehåll: Sid.

Konstitutions-Utskottets förslag till ny Tryckfrihetsförordning . . . . . 273.
Den Parisiske kommunen . . . . . 279.
Blick på pressen . . . . . 285.
Strödda underrättelser:
Språk och musik i naturen . . . . 285.

Stockholm, tryckt hos A. L. Norman. 1871.